

ویژگی حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) در خطبه ۱۵۰ نهج البلاغه

سودابه جمشیدی^۱

چکیده

در طول تاریخ هدف مهم همه انبیا و اولیای الهی برقراری حکومت عدل الهی منطبق بر شریعت و فطرت انسانی بوده است. طبق آیات و روایات رسیده چنین حکومتی وعده الهی بوده و حتما اتفاق خواهد افتاد. در قرآن کریم و روایات بسیاری این وعده‌ی صادق آمده است. حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) دارای ویژگی‌های منحصر به فردی است که نویسنده تلاش نموده است با استفاده از خطبه ۱۵۰ نهج البلاغه، به آن بپردازد. در این خطبه به برقراری عدالت و استفاده از کارگزاران صالح و نخبه در امور اجرایی و حکومتی اشاره شده است. از دیگر ویژگی‌های این حکومت مبارزه با فتنه و جهل، برچیده شدن گمراهی و فساد، آزادی ملت‌ها و تشکیل یک جامعه فراگیر است تا از این طریق ادامه راه صالحان و پیامبران الهی، رسیدن به نور هدایت و ارتقاء حکمت و بصیرت محقق گردد. روش تحقیق در این نوشتار به شکل نقلی و روش جمع‌آوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای (دستی و رایانه) و روش پردازش اطلاعات تحقیق، توصیفی و تحلیلی است.

کلید واژه: حکومت، خطبه، نهج البلاغه

---

^۱ - طلبه سطح ۲، ۹۴۱۲۲۰۳۹۲۵، مرکز آموزش غیرحضورى قم-قم.

مقدمه

بدون تردید حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) قابل قیاس با هیچ حکومتی که قبل از آن تشکیل شده است نخواهد بود، آنچه در ذهن افراد نقش بسته است با آنچه که در واقعیت حکومت امام زمان وجود دارد، تفاوت‌های بسیاری دارد. برخی این حکومت را همان مدینه فاضله فارابی دانسته و معتقدند که جهانی فارغ از جنگ و خونریزی، فساد و تباهی به وجود خواهد آمد که مردم احساس راحتی و آرامش داشته باشند. این درحالی است که برخی مشابهت‌ها با مدینه فاضله یا شهر آرمانی در حکومت امام زمان هست ولی نوع، نگرش و نحوه‌ی اجرای حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) کاملاً متفاوت است. مدت استمرار نظام الهی پس از ظهور، جدا از مدت حکومت شخص امام مهدی (عجل الله تعالی)، تا پایان دنیا ادامه خواهد داشت و بر طبق برخی از روایات حکومت‌های زیادی بر دنیا حاکم خواهند شد و پس از مدتی از بین خواهند رفت ولی هیچکدام نخواهند توانست حکومت وعده داده شده در قرآن و روایات را پیاده کنند.

اهمیت پرداختن به موضوع آخرین حکومت جهانی به این دلیل است که بسیاری از مردم دنیا به ویژه شیعیان و مسلمانان در انتظار ظهور منجی هستند که بتواند حکومت عدل الهی و حاکمیت مستضعفان بر مستکبران را برقرار کند. در این بین برخی از افراد سودجو با خرافات و عقاید نوپدید و همچنین طرح شبهات، قصد دارند مردم را از انتظار خسته نموده و یا آنان را به سمت وسوی فساد و تباهی بکشانند. از این رو ضرورت دارد تا تحقیقات جامع، روان و مستند انجام شود. در پژوهش حاضر این سوال مطرح است که مهمترین ویژگی‌های حکومت حضرت مهدی (عجل الله تعالی) چیست؟ امام علی (علیه السلام) در خطبه ۱۵۰ نهج البلاغه به چه ویژگی‌هایی اشاره نموده‌اند. در مورد ویژگی حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) تاکنون کتب و مقالات بسیاری به چاپ رسیده است که در اینجا به عنوان پیشینه تحقیق به برخی از این تالیفات اشاره می‌شود: مقاله‌ی «ویژگی‌ها و دستاوردهای حکومت حضرت مهدی (عجل الله تعالی)، سایت مهدویت، اسفند ۱۴۰۱» و مقاله‌ی «ویژگی‌های حکومت امام مهدی (عجل الله تعالی)، فاطمه ایلیا و مرضیه امیری، نشریه علمی جامعه المصطفی، شماره ۶، اسفند ۱۴۰۰» و مقاله‌ی «ویژگی‌های حکومت حضرت مهدی (عجل الله تعالی)، نرجس عبدیانی، دانشگاه باقرالعلوم (علیه السلام)». مزیت و نوآوری این مقاله در این است که به صورت اختصاصی به بیان ویژگی‌های حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) با استفاده از خطبه ۱۵۰ نهج البلاغه پرداخته شده است.

۱- مفهوم شناسی

در این قسمت برای درک بهتر موضوع مقاله، مفهوم کلمات کلیدی به صورت لغوی و اصطلاحی بیان خواهند شد

۱-۱- مفهوم حکومت

تعریف لغوی:

واژه «حکومت» در معاجم فارغ از معنای حکومت در شکل فعل گونه آن، به معنای نظام سیاسی حاکم به کار برده شده است، یکی از این منابع در معنای حکومت می‌نویسد: ۱- فرمانروایی ۲- دستگاه دولتی که بر یک کشور یا ناحیه فرمان می‌راند. ۳- نظام سیاسی. ۱ و فرهنگ لغتی دیگر حکومت را به معنای دستگاه دولتی حاکم میداند^۲

تعریف اصطلاحی:

حکومت عبارت است از «مجموعه ای است متشکل از سازمانهای اداری، اجتماعی و نیز یک ایدئولوژی سیاسی مشخص برای پیاده کردن و حفظ اهداف آن ایدئولوژی در جامعه؛ به عبارت دیگر ایدئولوژی‌های مختلف سیاسی برای اداره جامعه هر یک دستور و راهنمایی‌های قانونگذاری، قضایی و اقتصادی مخصوص به خود دارند، مانند ایدئولوژی سوسیالیست‌ها یا ناسیونالیست‌ها و ... حال مجموعه ارگان‌ها و سازمان‌های اداری اجتماعی وابسته به هر یک از این ایدئولوژی‌ها که مجموعاً و به طور هماهنگ جامعه را اداره میکنند حکومت آن جامعه یا آن کشور را تشکیل میدهند.^۳ بنابراین معنای واژه حکومت فارغ از معنای آن در شکل فعل گونه خود که به معنای داوری، قضاوت و... است.^۴ ساختار و نظام سیاسی است که در هر جامعه حاکم میباشد که منطقی است که این ساختار معمولاً متناسب با ایدئولوژی حاکم بر آن نظام سیاسی هماهنگ میگردد.

۱- صدری افشار، فرهنگ زبان فارسی امروز، ص ۴۰۰

۲- طبیبیان، فرهنگ الروس، ص ۸۵۳

۳- فرهیخته، فرهنگ فرهیخته، ص ۳۶۵

۴- دهخدا، لغت نامه دهخدا، ج ۶، ذیل حرف حاء

۱-۲- مفهوم خطبه

تعریف لغوی:

«خطبه. کلام که در ستایش خدا و نعت نبی و موعظه خلق باشد. ج = خُطِبَ. کلام خطیب که در ستایش خدا و موعظت باشد»^۱

تعریف اصطلاحی:

«در کشف و اصطلاحات فنون خطبه چنین تعریف شده است: خطبه، عبارتست از گفتاری که مشتمل بسم الله الرحمن الرحيم و سپاس ایزد متعال بدانچه او را سزاوار است و درود بر پیمبر آخرالزمان صلی الله علیه و آله و سلم و در آغاز گفتار واقع شده باشد، سپس باید دانست که خطبه کتاب غیر از خطبه ای است که بر فراز منابر خوانند، زیرا خطبه منابر علاوه بر آنچه که ذکر رفت باید مشتمل بر توصیه بهره‌یزگاری و وعظ و تذکر و امثال آن باشد بخلاف خطبه دفاتر»^۲

۱-۳- مفهوم نهج البلاغه

تعریف لغوی:

«نهج. به معنای: راه روشن و گشاده. طریق واضح. راه فراخ. راه پیدا. راه راست و راه پیدا و راه گشاده. يقال طریق نهج و طُرق نهجاً. ج، نهجات، نهوج، نُهَج. و گشاده گردانیدن راه. هویدا کردن راه. واضح و نمایان کردن راه را. ظاهر و واضح کردن راهی را یا کاری را. رفتن بر راه. سلوک. سپردن راهی را. رفتن در راه. کهنه ساختن جامه را. خلق و کهنه کردن جامه را. پیدا و گشاده شدن راه. واضح شدن راهی یا امری»^۳

«بلاغه به معنای: بلاغت. بلیغ شدن مرد و یا سخن و کلام. بلیغ شدن. فصیح شدن آنچنان که سخن را در جای خود قرار دهد، و چنین شخصی را بلیغ گویند»^۴

۱ - دهخدا، لغت نامه دهخدا، ج ۷، ص ۱۱۸۷۶

۲ - همان

۳ - همان، ج ۱۴، ص ۲۳۵۶

۴ - همان، ج ۳، ص ۴۲۷۸۱

تعریف اصطلاحی:

نَهجُ البَلَاغَةِ برگزیده‌ای از گفته‌ها، نامه‌ها و نوشته‌های حکیمانه امیرالمومنین (علیه السلام) است که سید رضی در اواخر قرن چهارم هجری قمری آنها را جمع‌آوری کرد. این کتاب به دلیل محتوی غنی و بلاغتش، به «اخ القرآن» (برادر قرآن) نام‌گذاری شده است. برخی از ادیبان عرب، فصاحت و بلاغت نهج‌البلاغه را ستوده‌اند. این کتاب در سه قسمت خطبه‌ها، نامه‌ها، کلمات قصار دسته‌بندی شده است. امام در بسیاری از خطبه‌ها، مردم را به انجام دستورات الهی و ترک محرمات دعوت کرده و در بخشی از نامه‌ها که خطاب به فرمانداران است، آنها را به رعایت حق مردم سفارش کرده است.^۱

برخی در نسبت دادن نهج‌البلاغه به حضرت علی (علیه السلام) تشکیک کرده‌اند، اما در مقابل بسیاری از علمای شیعه و برخی از علمای اهل سنت همچون ابن ابی الحدید معتزلی نسبت دادن این کتاب به حضرت علی (علیه السلام) را صحیح می‌دانند و معتقدند که سید رضی فقط این سخنان را جمع‌آوری کرده است. برخی از علمای شیعه برای اثبات صحت سخنان و کلمات نهج‌البلاغه کتاب‌های متعددی در مورد اسناد و مدارک نهج‌البلاغه نوشته‌اند.^۲

بخش اول نهج‌البلاغه منتخبی از خطبه‌های امیر المؤمنین است که شامل ۲۴۱ خطبه می‌شود.^۳ برخی این بخش را دائرةالمعارف‌گونه‌ای از فرهنگ اسلامی می‌دانند.^۴ خطبه‌ها عموماً حاوی موضوعاتی چون خداشناسی، شناخت جهان، پیدایش عالم، طبیعت انسان، امت‌ها و حکومت‌های نیکوکار و ستمکار است اما مقصود اصلی امام در بیان این موضوعات تبیین و تشریح علوم طبیعی و جانورشناسی یا فهماندن نکته‌های فلسفی یا تاریخی نبوده است، بلکه مراد اصلی او تبیین خداشناسی و مسائل مهم اسلامی در پرتو بیان این موضوعات بوده است.^۵ سید رضی از میان تمام خطبه‌ها فقط چهار خطبه شقشقیه (شماره ۳)، غراء (شماره ۸۳)، اشباح (شماره ۹۱) و قاصعه

---

۱ - مصطفوی، معرفی نهج‌البلاغه، ص ۲۳

۲ - همان

۳ - محمدی و دشتی، المعجم المفهرس لالفاظ نهج‌البلاغه، ص ۱

۴ - نهج‌البلاغه، ترجمه شهیدی، مقدمه ص ۱

۵ - همان

(شماره ۹۲) را نامگذاری کرده است.^۱ خطبه‌های شقشقیه، غراء و متقین، مهم‌ترین خطبه‌های نهج‌البلاغه معرفی شده‌اند.^۲

نامه‌ها قسمت دیگر نهج‌البلاغه است؛ این قسمت از نهج‌البلاغه ۷۹ بخش دارد که از ۱۲ وصیت‌نامه، سفارش و بخش‌نامه و ۲ فرمان، یک دعا، یک پیمان‌نامه و ۶۳ نامه مکتوب تشکیل شده است.^۳ در بخش نامه‌های نهج‌البلاغه که مخاطبان آنها عموماً کارگزاران حکومتی، فرماندهان نظامی و ماموران مالیاتی بودند، بیشتر به مسائل حکومت‌داری و نحوه تعامل مسئولین حکومتی با مردم پرداخته شده است.^۴ برخی معتقدند این نامه‌ها سیره سیاسی امام علی (علیه السلام) را روشن می‌کنند.^۵ با وجود اینکه این نامه‌ها از طرف حاکم به حکمرانان و مسئولین حکومتی نوشته شده در متن هیچ کدام از نامه‌ها دستور حکومتی گزارش نشده است،^۶ برخی معتقدند به نظر می‌رسد نامه‌ها را پدری مهربان و دلسوز برای فرزندان خود نوشته است.^۷

۲- ویژگی حکومت امام زمان (عجل الله تعالی)

در این قسمت به ویژگی‌های حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) که در خطبه ۱۵۰ نهج‌البلاغه بدان اشاره شده است، پرداخته می‌شود:

برقراری عدالت

اولین ویژگی حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) حاکمیت عدالت است که ادامه‌ی راه تمام پیامبران و صلحاء است. امام علی (علیه السلام) می‌فرماید: «الا و من ادركها منّا يسرى فيها بسراج منير، و يخذوفها على مثال الصالحين ليحلّ فيها ربّقاً و يعتق رقاً و يصدع شعباً و يشعب صدعاً - بدانید آنکه از ما (مهدی) فتنه‌های آینده را دریابد، با چراغی روشنگر در آن گام می‌نهد و بر همان سیره

۱ - رشاد، دانشنامه امام علی، ج ۱۲، ص ۱۹

۲ - مطهری، مجموعه آثار شهید مطهری، ج ۱۶، ص ۳۵۹-۳۶۰

۳ - شهرستانی، پیرامون نهج‌البلاغه، ص ۶۰

۴ - همان

۵ - همان، ص ۱۳۰

۶ - مطهری، مجموعه آثار، ج ۱۶، ص ۳۵۹

۷ - همان

و روش صالحان (پیامبر و امامان(علیهم السلام)) رفتارمی کند تا گره ها را بگشاید، بردگان و ملت‌های اسیر را آزاد سازد، جمعیت‌های گم راه و ستمگر را پراکنده و حق جویان را جمع آوری می کند»^۱

منظور از تجمع حق جویان و آزادی اسیران در این فرمایش امام، برپایی عدالت در حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) است. عدالتی که همه‌ی پیامبران و اولیاء الهی برای آن بپا خواستند. زیرا خداوند عادل است و انسان‌ها در پیشگاه خداوند یکسانند و بین آنان به عدالت رفتار می‌شود، بنابراین نباید آزادی فردی موجب ناعدالتی و ظلم شود. قرآن همه انسانها را از یک ریشه و برابر می‌داند «و هو الذی أنشأکم من نفس واحدة؛ اوست آن کسی که شما را از یک نفس آفریده است»^۲

در اسلام هر عملی که باعث هرگونه تبعیض ناشی از تفاوت رنگ ها و زبان ها و مانند آن، می‌شود را نفی نموده و می‌توان مساوات و برابری انسان ها را در آیات و روایات متعدد به چشم خود دید. پیامبر اسلام(صلی الله علیه و اله) می‌فرمایند: «لَا فَضْلَ لِعَرَبِيٍّ عَلَى عَجَمِيٍّ وَلَا لِعَجَمِيٍّ عَلَى عَرَبِيٍّ وَلَا لَأَحْمَرَ عَلَى أَسْوَدَ وَلَا لَأَسْوَدَ عَلَى أَحْمَرَ إِلَّا بِالتَّقْوَى». قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ - هیچ برتری، عرب بر غیر عرب ندارد و نه غیر عرب بر عرب، نه سفید پوست بر سیاه پوست و نه سیاه پوست بر سفید پوست، مگر از طریق تقوی).»^۳

خداوند در قرآن می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ» - ای مردم! ما شما را از مرد و زن آفریدیم و شما را تیره‌ها و قبیله‌ها قرار دادیم تا یکدیگر را بشناسید، همانا گرامی‌ترین شما نزد خدا، با تقواترین شماست، همانا خدا دانای خبیر است»^۴

۱ - نهج البلاغه، خطبه ۱۵۰

۲ - انعام: ۹۸

۳ - کراچکی، معدن الجواهر و ریاضه الخواطر، ج ۱، ص ۲۱

۴ - حجرات: ۱۳

قرآن، تمام تبعیض‌های نژادی، حزبی، قومی، قبیله‌ای، اقلیمی، اقتصادی، فکری، فرهنگی، اجتماعی و نظامی را مردود می‌شمارد و ملاک فضیلت را تقوا می‌داند و برتری‌جویی، در فطرت انسان است و اسلام مسیر این خواسته‌ی فطری را تقوا قرار داده است.

استفاده از کارگزاران صالح و نخبه

همانطور که در این خطبه آمده است یاران مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و اصحاب او برای پیاده کردن این طرح عظیم جهانی افرادی هستند آگاه و دانشمند، شجاع، با شهامت و دلسوز و مهربان و همواره گوش به فرمان. این ویژگی یاران امام زمان (عجل الله تعالی) نشان می‌دهد که استفاده از نیروی کارآمد و نخبه از ملزومات هر حکومتی برای پیشرفت جامعه است.

ویژگی کارگزاران عصر ظهور در خطبه ۱۵۰ چنین آمده است: «ثُمَّ لِيَسْخَذَنَّ فِيهَا قَوْمٌ شَخَذَ الْقَيْنَ النَّصْلَ، تَجَلَّىٰ بِالتَّنْزِيلِ ابْصَارَهُمْ، وَ يَرْمِي بِالتَّفْسِيرِ فِي مَسَامِعِهِمْ وَ يَغْبِقُونَ كَأْسَ الْحِكْمَةِ بَعْدَ الصُّبُوحِ - سپس گروهی برای در هم کوبیدن فتنه‌ها آماده می‌گردند، و چون شمشیرها صیقل می‌خورند، دیده‌هایشان با قرآن روشنایی می‌گیرند و در گوش‌هایشان تفسیر قرآن طنین افکنده و در صبحگاهان و شامگاهان جام‌های حکمت سرمی‌کشند»^۱

افراد صالح و نخبه می‌توانند با استفاده از خرد و فهم و علم خود در جهت رسیدن به اهداف خود و جامعه‌ی خود استفاده کنند و نفع آن را به مردم برسانند. «خداوند برای لفظ نخبه در آیات قرآنی از کلمه اولی‌الالباب استفاده نموده است و این کلمه فوق‌صاحبان عقل و خرد است و کلمه «الباب» جمع «لُبَّ» به معنای عقل خالص و دور از وهم و خیال است»^۲ که در آیات قرآن به آن اشاره شده است. «إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ - همانا در آفرینش آسمان‌ها و زمین و در پی‌یکدیگر آمدن شب و روز، نشانه‌هایی (از علم، رحمت، قدرت، مالکیت، حاکمیت و تدبیر خداوند) برای خردمندان است»^۳

۱ - نهج البلاغه، خطبه ۱۵۰

۲ - قرائتی، تفسیر نور، ج ۱، ص ۶۷۵

۳ - آل عمران، ۱۹۰

مقام معظم رهبری بارها در سخنانشان به این نکته تاکید نموده تا میدان عمل برای جوانان صالح و نخبه باز شود. ایشان در بیاناتشان می‌فرمایند: «چشم امید به شما جوانها است؛ و اگر زمام اداره‌ی بخش‌های گوناگون کشور به جوانان مؤمن و انقلابی و دانا و کاردان که بحمدالله کم نیستند سپرده شود، این امید برآورده خواهد شد؛ ان شاءالله^۱. چشم امید رهبر معظم انقلاب به جوانان است. جوانانی که می‌توانند حلال مشکلات کشور باشند و تنها کافی است برخی از مسئولین و مدیران با اعتماد به جوانان و سپردن امور کشور به آنان راه را برای روزهای پرامید و موفقیت‌آمیز هموار کنند.

ارتقاء حکمت و بصیرت

امام علی (علیه السلام) در این خطبه یکی از ویژگی‌های یاران امام زمان را بصیرت معرفی نموده و می‌فرماید: «و یغبقون كأسَ الحکمةِ بعدالصبحِ - و در صبحگاهان و شامگاهان جام‌های حکمت سرمی‌کشند»^۲

کارگزاران و یاران امام زمان (عجل الله تعالی) علاوه بر داشتن سواد و علم روز دنیا در جهت بصیرت‌افزایی نیز تلاش نموده و در جهت کسب حکمت و با هدف سربازی امام عصر (عجل الله تعالی) و پاسداری از آیین حیات‌آفرین اسلام پا به عرصه‌ی دفاع از حریم اسلام و حاکمیت اسلام می‌گذارند. این افراد همراه با تعلیم و تعلم سعی می‌کنند تا نسبت به مسائل جهان هستی بصیرت پیدا کنند، زیرا بصیرت با دانستن و علم داشتن تفاوت بسیاری دارد، ممکن است کسی تحصیلات عالی در سطوح دانشگاهی و یا حوزوی داشته باشد ولی بصیرت و درک واقعیات را نداشته باشد،

امام علی (علیه السلام) می‌فرماید: «وَلَا يَحْمِلُ هَذَا الْعِلْمَ إِلَّا أَهْلُ الْبَصْرِ وَالصَّبْرِ - هر مسلمانی باید پیش از اقدام به هر کاری بصیرت و معرفت لازم را در آن کسب کند»^۳

گاهی اوقات قصد داریم تا با استفاده از محفوظات و معلومات خود در یک مسیر درست حرکت کنیم و یا حتی کسان دیگری را با خود همراه کنیم ولی به نتیجه نمی‌رسیم و در بعضی مواقع نتیجه معکوس نیز گرفته می‌شود و دلیلش عدم بصیرت است. امام صادق (علیه السلام) در

۱ - مقام معظم رهبری، ۹۷/۱۱/۲۴

۲ - قسمتی از خطبه ۱۵۰

۳ - نهج البلاغه، خطبه ۱۷۳

این زمینه فرموده‌اند: «الْعَامِلُ عَلَى غَيْرِ بَصِيرَةٍ كَالسَّائِرِ عَلَى غَيْرِ الطَّرِيقِ لَا يَزِيدُهُ سُرْعَةُ السَّيْرِ إِلَّا بُعْدًا - کسی که بدون بصیرت عمل کند، مانند کسی است که در بی‌راهه می‌رود. هرچه سریع‌تر حرکت کند دورتر می‌گردد»^۱

بصیرت به معنای چشم‌باز داشتن، و از بالا نگاه کردن است. وقتی صحنه‌ای را از بالا نگاه می‌کنیم اشراف و احاطه ما بسیار بیش از زمانی است که از درون به آن می‌پردازیم. امام علی (علیه السلام) نیز به کمیل فرمودند: «يَا كُمَيْلُ، مَا مِنْ حَرَكَةٍ إِلَّا وَأَنْتَ مُحْتَاجٌ فِيهَا إِلَى مَعْرِفَةٍ - کمیل! هیچ حرکت و رفتاری نیست مگر آن که تو در آن نیاز به معرفت داری»^۲

برای بصیرت افزایشی لازم است تا تعلقات دنیوی کم شود، پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) می‌فرمایند: «من زهد في الدنيا علمه الله بلا تعلم و جعله بصيرا - هر که از دنیا بگذرد خدایش بدون تعلم علم آموزد و بصیرت دهد»^۳ بنابراین لازم است به جوانان در کنار بصیرت در دین، بصیرت اجتماعی و سیاسی، بصیرت در زندگی فردی، و بصیرت صنفی یعنی بصیرت در ایفای نقش در تمامی امور فردی و اجتماعی را نیز آموزش داد زیرا حرکت در مسیر درست و صراط مستقیم، بدون بصیرت دشوار است.

مبارزه با فتنه و جهل

ویژگی دیگر حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) نابودی جهل و از بین بردن فتنه است. امام در قسمتی از این خطبه می‌فرمایند: «و نزدیک است که فتنه ای راه، که نمی‌دانید چیست، دیدار نماید»^۴

فتنه می‌تواند در ایجاد شبهه، اوهام و خرافات و تعصب جاهلی، خود را نشان دهد و این در حالی است که پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) نیز از طفولیت، نوجوانی و جوانی با جهل و خرافات مبارزه می‌نمود و اسلام نیز از بدو ظهور با تمام قدرت و توان با خرافه پرستی و جهالت به مبارزه برخاست و درصدد برآمد تا فکر بشر را از آلودگی‌ها و اوهام پاک و در جهت تعقل‌گرایی و حکمت

۱ - مجلسی، بحار الانوار، ج ۲۷، ص ۲۴۴

۲ - همان، ج ۷۴، ص ۴۱۲

۳ - پاینده، نهج الفصاحه، ص ۴۷۶

۴ - قسمتی از خطبه ۱۵۰

و منطق هدایت کند که نمونه عملی آن را می توان در برخورد با بعضی از اوهام از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ائمه معصومین (علیهم السلام) مشاهده کرد.

پیامبران بهترین تربیت کنندگان عالمند و هدف از بعثت پیامبران برداشتن غل و زنجیرهای جهل و خرافات و مبارزه با فتنه‌های مختلف بوده است تا انسان را از پوچ‌گرایی رها نموده و در مسیر کمال قرار دهند. «در قرآن کریم اغلال، هم در مورد دنیا و هم در مورد آخرت به کار رفته است. منظور از غل و زنجیر در دنیا، زنجیر جهل و نادانی، زنجیر انواع تبعیضات و زندگی طبقاتی، زنجیر بت پرستی و خرافات و زنجیرهای دیگرند. پیامبران مبعوث شدند تا از طریق دعوت پیگیر و مستمر، با کمک علم و دانش و از راه دعوت به توحید و دعوت به اخوت دینی و برادری اسلامی و مساوات در برابر قانون، این زنجیرها را از دست و پای مردم بردارند»^۱ امام صادق (علیه السلام) می فرماید: «الْعَالَمُ بِزَمَانِهِ لَا تَهْجُمُ عَلَيْهِ الْوَايِسُ - آن کس که به زمان خویش دانا و آشنا باشد، شبهات به او هجوم نمی آورند»^۲

برچیده شدن گمراهی و فساد

گم کردن راه فسادآور است و با ظهور حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) این بساط برچیده خواهد شد. در ابتدای این خطبه آمده است که: «گاه به راست رفتند و گاه به چپ، ولی، راهشان راه ضلالت بود و دوری از طریق هدایت»^۳ با توجه به فرموده امام علی (علیه السلام) رفتن به چپ و راست کنایه از انحراف، گمراهی و به راه فساد رفتن است که با تشکیل حکومت جهانی امام زمان این معضل اخلاقی و اجتماعی رفع خواهد شد. اولین دیدگاه قرآن در مورد جوامع بشری، نفی ظلم و بی عدالتی است، زیرا خداوند عادل است و فلسفه حکمت فرستادن پیامبران نیز رفع بی عدالتی و ظلم بوده است. خداوند در قرآن می فرماید: «ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ - این عقوبت به خاطر کار و کردار پیشین شما است، وگرنه خداوند هرگز نسبت به بندگان خود بیدادگر نیست (یعنی به عدالت رفتار می کند)»^۴

۱ - مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۴، ص ۶۶۰

۲ - حرانی، تحف العقول، ص ۳۵۶

۳ - نهج البلاغه، خطبه ۱۵۰

۴ - ال عمران، ۱۸۲، انفال، ۵، حج، ۱

در جای دیگر می فرماید: « وَ لِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَ هُمْ لَا يُظْلَمُونَ - و برای هر امتی پیامبری هست. هنگامی که پیامبرشان آمد، پس از اتمام حجت میان آنان به عدالت حکم می شود و هیچ گونه ستمی به آنان نخواهد شد»^۱

امام زمان برای عدالت واقعی قیام خواهد نمود و عدالت یعنی مبارزه با فساد و تباهی و یکی از اموری است که در حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) دیده خواهد شد و پیام همه‌ی ادیان به ویژه اسلام مبارزه با بی عدالتی و فساد است و این مطلب در تمامی گفتار بزرگان دین و کلام الهی مشهود است. خداوند رسالت پیامبر را برقراری عدالت دانسته و می فرماید: « إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا - خداوند به شما فرمان می دهد که امانت ها را به صاحبانش بدهید! و هنگامی که میان مردم داوری می کنید، به عدالت داوری کنید، خداوند، اندرزهای خوبی به شما می دهد. خداوند، شنوا و بیناست»^۲

خداوند متعال عدالت را به عنوان یک اصل ضروری و خدشه ناپذیر مطرح کرده، می فرماید: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ - همانا خداوند به عدل و احسان فرمان می دهد»^۳

در تفسیر آیه آمده است: «این یک ویژگی اجتماعی است که شامل تمام مکلفین می شود و خدای سبحان همه افراد جامعه را به برپایی عدالت فرمان می دهد و لازمه چنین امری آن است که امر، به تمام افراد تعلق گرفته باشد. بنابراین، هم جامعه مأمور به اجرای این حکم است و هم حکومت که عهده دار اداره آن است»^۴

۱ - یونس، ۴۷

۲ - نساء، ۵۸

۳ - نحل، ۹۰

۴ - طباطبایی، تفسیر المیزان، ج ۱۲، ص ۳۳۱

حضرت علی (علیه السلام) در توضیح چنین عدالتی می فرماید: «جَعَلَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ الْعَدْلَ قَوَاماً لِلْأَنَامِ وَ تَنْزِيهَاً مِنَ الْمَظَالِمِ وَالْأَنْتَامِ وَ تَسْنِيَةً لِلْإِسْلَامِ - خداوند سبحان، عدالت را موجب استواری مردم، پاکی از ستمها و گناهان و مایه سرافرازی اسلام قرار داد»^۱

مقام معظم رهبری هدف از ظهور و قیام آخرالزمان را اینگونه بیان می کنند: خصوصیت مهدی موعود(عجل الله تعالی) در نظر مسلمانان این است که: «یملأ الله به الارض قسطاً و عدلاً كما ملئت ظلماً و جوراً». عدل و داد، استقرار عدالت در جامعه، از بین بردن ظلم از سطح زمین، خصوصیت مهدی موعود است. ... بشر به سمت آن چیزی حرکت می کند که مظهر آن، وجود مقدس مهدی(عجل الله تعالی) باشد و او کسی است که در احادیث متواتر وارد شده که دنیا را از عدل و داد پر می کند و ظلم را ریشه کن می سازد.^۲

آزادی ملت ها

مهمترین و بارزترین ویژگی آزادی در اسلام، برداشتن غل و زنجیر از افکار و افعال انحرافی بشر است تا بتواند ابتدا خود را به خوبی و درستی بشناسد و سپس با بندگی خدا، سعادت دنیا و آخرت خود را تضمین نماید. در قسمتی از خطبه ۱۵۲ آمده است: «بندهایی را که بر گردنهایت بگشاید و اسیران را آزاد کند»^۳

شهید مطهری در مورد آزادی می نویسد: «هیچ کدام از ما دیگری را بنده و برده خودش نداند و هیچ کس هم یک نفر دیگر را ارباب و آقای خودش نداند یعنی نظام آقایی و نوکری ملعی، نظام استثمار، مستثمر و مستثمر ملعی، نظام لامساوات ملعی، هیچ کس حق استثمار و استعباد دیگری را نداشته باشد»^۴

اسلام بر خلاف جوامع غربی، آزادی را در رهایی تن و روح نمی داند بلکه انسان آزاد را رها شده از تمایلات دنیا دانسته زیرا کسی که اسیر شهوات و غرق در تمایلات نفسانی است،

۱ - تمیمی آمدی، غررالحکم، حدیث ۵۵۷۲

۲ - سخنرانی در خجسته سالروز ولادت امام زمان(عجل الله تعالی) ۱۳۶۸/۱۲/۲۲

۳ - نهج البلاغه، خطبه ۱۵۰

۴ - مطهری، گفتارهای معنوی، ص ۱۶

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: «مَنْ زَهَدَ فِي الدُّنْيَا أَعْتَقَ نَفْسَهُ وَ أَرْضَى رَبَّهُ - هر که به دنیا پشت کند، خویش را آزاد کرده و پروردگار خود را خشنود ساخته است»^۱

امام صادق (علیه السلام) می فرمایند: «إِنَّ الْحُرَّ حُرٌّ عَلَى جَمِيعِ أَحْوَالِهِ : إِنْ نَابَتْهُ نَائِبَةٌ صَبَرَ لَهَا ، و إِنْ تَدَاكَتْ عَلَيْهِ الْمَصَائِبُ لَمْ تَكْسِرْهُ و إِنْ أُسِرَ وَ قُهِرَ وَ اسْتَبْدِلَ بِالْأُسْرِ عُسْرًا، كَمَا كَانَ يُوسُفُ الصِّدِّيقُ الْأَمِينُ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ : لَمْ يَضُرَّرْ حُرِّيَّتُهُ أَنْ اسْتَعْبَدَ وَ قُهِرَ وَ أُسِرَ - آزاده در همه حال آزاده است . اگر بلا و سختی به او رسد شکیبایی ورزد و اگر مصیبتها بر سرش فرو ریزند او را نشکنند هر چند به اسیری افتد و مقهور شود و آسایش را از دست نهاده به سختی و تنگدستی افتد . چنان که یوسف صدیق امین، صلوات الله علیه ، به بندگی گرفته شد و مقهور و اسیر گشت اما این همه به آزادی او آسیب نرساند.

تشکیل یک جامعه فراگیر

یکی دیگر از ویژگی‌های حکومت مهدی (عجل الله تعالی) فراگیر شدن آن و تشکیل یک حکومت و جامعه واحد است. اعتقاد به جهانی شدن حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) و یا یک حکومت واحد جهانی در بسیاری از نظرات اندیشمندان و جامعه شناسان اسلامی و غیر اسلامی به وضوح و یا با کنایه دیده می‌شود، مثلاً «مارتین آلبرو» جهانی شدن را به فرآیندهایی که بر اساس آن تمام مردم جهان در یک جامعه واحد و فراگیر جهانی به هم می‌پیوندند، تعریف می‌کند»^۲

در قسمتی از خطبه‌ی ۱۵۰ نیز آمده است که: « و پراکندگان اهل صلاح را گرد آورد و این کارها پوشیده از مردم به انجام رساند»^۳ بنابراین فراگیری حکومت مهدی (عجل الله تعالی) تحقق پیدا خواهد کرد. در آن دوره همه انسان‌ها همانند افراد یک خانواده بر اساس صفا و صمیمیت با یکدیگر رفتار خواهند کرد. در اشاره به فراگیری حکومت امام زمان (عجل الله تعالی)، در روایتی از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) این گونه آمده است: «سوگند به آن خدایی که مرا به پیامبری

۱ - تمیمی، غررالحکم، حدیث ۸۸۱۶

۲ - صداقت، پرویز، سرشت جهانی شدن و زمینه‌های آن، ماهنامه بورس، ص ۲۱

۳ - نهج البلاغه، خطبه ۱۵۰

مبعوث کرده است، اگر جز یک روز از عمر دنیا باقی نماند، خداوند آن روز را به اندازه‌ای طولانی خواهد ساخت که مهدی (عجل الله تعالی) قیام کند و حکومت او شرق و غرب عالم را فرا گیرد»^۱

خروج از ظلمات و رسیدن به نور هدایت

یکی دیگر از ویژگی‌های حکومت امام زمان، عدم گمراهی در تاریکی‌های جهل است، بدین معنی که رهبری امت یعنی امام زمان (عجل الله تعالی) به مثابه چراغی نورافشان، مردم را در ظلمات راهنمایی نموده تا بتوانند به سمت نور به معنی حقیقت طی مسیر نمایند. این وعده در قرآن نیز آمده و حتماً انجام خواهد شد و نیاز به اما و اگر ندارد زیرا خداوند در قرآن وعده جهانی شدن حکومت صالحان را داده است - «وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ» - و همانا در (کتاب آسمانی) زبور (که) بعد از ذکر، (تورات، نازل شده) نوشتیم که قطعاً بندگان صالح من وارث زمین خواهند شد»^۲ در بخشی از خطبه ۱۵۲ آمده است: «بدانید، که از ما هر که آن را دریابد با چراغ روشنی که در دست دارد، آن تاریکیها را طی کند»^۳

«در پنج مورد از زبور «مزامیر» حضرت داود که امروزه جزء کتب عهد قدیم بشمار می‌رود، شبیه این تعبیر آمده است که: مردان صالح، وارث زمین خواهند شد. در روایات متعدد آمده است که آن بندگان صالحی که وارث زمین خواهند شد، یاران حضرت مهدی علیه السلام هستند»^۴

در بعضی روایات می‌خوانیم که «اهل بیت پیامبر اسلام (علیهم السلام) وارثان زمین خواهند شد و افراد بد دوباره زنده خواهند شد»^۵

«و نُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ - و ما اراده کرده‌ایم بر کسانی که در زمین به ضعف و زبونی کشیده شدند، منت گذاریم و آنان را پیشوایان و وارثان (روی زمین) قرار دهیم»^۶

۱ - فتال نیشابوری، روضة الواعظین و بصیرة المتعظین، ج ۲، ص ۲۶۱

۲ - انبیاء، ۱۰۵

۳ - نهج البلاغه، خطبه ۱۵۰

۴ - قرائتی، تفسیر نور، ج ۵، ص ۵۰۳

۵ - قمی، تفسیر قمی، ج ۲، ص ۲۹۷

۶ - قصص، ۵

حتمی بودن انقلاب جهانی مهدی و ظهور منجی بشریت و مصلح کل است. این وعده قطعی خداوند، به مردم جهان است که حکومت را در برهه حساسی از زمان به دست بندگان صالح و برگزیده خواهد داد و به وسیله او عدالت، رفاه، علم، بهداشت، آسایش، قسط و داد، آبادانی، یکتاپرستی و نیکی را در پهنه گسترده «زمین»، ارزانی خواهد بخشید.

«در روایات بسیار، حضرت مهدی علیه السلام و حکومت آن بزرگوار در آخرالزمان مصداق اتمّ این آیه معرفی شده است. مسئله حاکمیت مستضعفان بر زمین، با عبارات و بیان‌های مختلفی در قرآن آمده است»^۱

«ما همین قدر می‌دانیم که وجود مقدس امام زمان، مصداق وعده‌ی الهی است. همین قدر می‌دانیم که این بازمانده‌ی خاندان وحی و رسالت، علم سرافراز خدا در زمین است.» «السلام علیک ایها العلم المنصوب و العلم المصوب و العوث و الرحمة الواسعة وعدا غیر مکذوب .... حجت خدا در بین مردم زنده است؛ موجود است؛ با مردم زندگی میکند؛ مردم را می‌بیند؛ با آنهاست؛ دردهای آنها، آلام آنها را حس میکند. انسانها هم، آنهائی که سعادت‌مند باشند، ظرفیت داشته باشند، در مواقعی به طور ناشناس او را زیارت میکنند. او وجود دارد؛ یک انسان واقعی، مشخص، با نام معین، با پدر و مادر مشخص و در میان مردم است و با آنها زندگی میکند. این، خصوصیت عقیده‌ی ما شیعیان است»^۲

ادامه راه صالحان و پیامبران الهی

هدف حکومت جهانی حضرت مهدی (عجل الله تعالی)، ادامه فلسفه بعثت پیامبران است زیرا بشر در هر زمانی نیاز به راهنما دارد و هیچ گاه زمین بدون امام و راهنما نخواهد بود و بعثت پیامبران مختص به زمان و مکان خاصی نبوده و بلکه هدف از بعثت، هدایت کل جامعه بشری بوده است. به همین دلیل حکومت حضرت مهدی (عجل الله تعالی) عالمگیر و جهانی خواهد بود. در این خطبه آمده‌است: «بدانید، که از ما هر که آن را دریابد با چراغ روشنی که در دست دارد، آن تاریکیها را طی کند و پای به پای صالحان نهد»^۳

۱ - قرائتی، تفسیر نور، ج ۷، ص ۱۷

۲ - سخنرانی مقام معظم رهبری در سالروز میلاد امام عصر (عجل الله تعالی) ۱۳۶۹/۱۲/۱۱

۳ - نهج البلاغه، خطبه ۱۵۰

شهید مطهری در مورد ضرورت موعود جهانی می‌فرماید: «اگر بخواهیم شناخت مناسبی از مهدویت به دست آوریم، یک راه این است عللی که ضرورت مهدویت را ایجاب کرده، بررسی کنیم. به نظر می‌رسد مهم‌ترین دلیل ضرورت موعود جهانی، همان فلسفه بعثت انبیا است که فلسفه خلقت نیز هست»^۱

آنجا که خداوند می‌فرماید: «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ؛ او کسی است که پیامبرش را با هدایت و دین درست، فرستاد تا آن را بر هر چه دین است پیروز کند، هر چند مشرکان خوش نداشته باشند.»^۲ بنابراین وقتی خداوند فلسفه بعثت پیامبر اسلام را پیروزی بر ادیان پوشالی می‌داند، پس سیر تکمیل آن در طول زمان و با ظهور حضرت امام عصر (عجل الله تعالی) تحقق خواهد یافت.

آیه الله خامنه‌ای در مورد ارتباط فلسفه بعثت پیامبران و حکومت حضرت مهدی می‌فرماید: «برای اینکه تفکر انبیاء در جامعه پیاده شود، یک حرکت بلندمدت و طولانی لازم بود. این انقلاب با این هدف به وجود آمد. جامعه اسلامی، کشور اسلامی، نه فقط دولت اسلامی، نه فقط تشکیل یک نظام اسلامی، بلکه تشکیل یک واقعیت و یک مجموعه مردمی که بر اساس تعالیم اسلام - که لب لباب تعالیم انبیاء است - زندگی می‌کنند و آثارش را احساس می‌کنند. این هدف ماست. ما آن وقتی می‌توانیم حقیقتاً منتظر به حساب بیاییم که زمینه را آماده کنیم. برای ظهور مهدی موعود (ارواح‌ناده) زمینه باید آماده بشود؛ و آن عبارت از عمل کردن به احکام اسلامی و حاکمیت قرآن و اسلام است... اولین قدم برای حاکمیت اسلام و برای نزدیک شدن ملت‌های مسلمان به عهد ظهور مهدی موعود (ارواح‌ناده و عجل‌الله‌فرجه)، به وسیله ملت ایران برداشته شده است؛ و آن، ایجاد حاکمیت قرآن است»^۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) در مورد هدف از قیام حضرت مهدی (عجل الله تعالی) می‌فرماید: «لا تقوم الساعة حتى يملك رجل من اهل بيتي يواطىء اسمه اسمي يملا الارض عدلا و قسطا كما ملئت ظلما و جورا - دنیا از میان نمی‌رود تا مردی از اهل بیت (علیه السلام) من که

۱ - مطهری، مرتضی، تکامل اجتماعی انسان، ص ۷۰

۲ - توبه، ۳۳

۳ - سخنرانی مقام معظم رهبری، ۱۳۷۰/۱۱/۳۰، سایت Khamenei.ir

اسم او با اسم من یکسان باشد بر عرب حکومت کند و اگر چه غیبت او باندازه توقف و بقای نوح (علیه السلام) در قومش طولانی گردد از دنیا بیرون نمی رود تا ظاهر شود (یعنی از غیبت خارج شود و انتقام کشد) و زمین را پر از عدل و داد کند چنانکه پر از ظلم و جور شده باشد.^۱

نتیجه گیری

در این مقاله که با عنوان «ویژگی حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) در خطبه ۱۵۰ نهج البلاغه» می باشد، نتایج ذیل حاصل گردیده است:

حکومت جهانی حضرت مهدی (عجل الله تعالی) باعث حرکت جوامع جهان به سوی جامعه واحد و سعادت عمومی، امنیت و رفاه، تعاون و همکاری، همبستگی همگانی حکومت حق و عدل جهانی، غلبه حق بر باطل، غلبه جنودالله بر جنود شیطان خواهد شد. وعده ایجاد حکومت مهدوی حق و لایتغیر است و هدف حکومت جهانی حضرت مهدی (عجل الله تعالی)، ادامه فلسفه بعثت پیامبران است، ولی هدف از پدیده جهانی شدن صرفاً مادی و دنیوی است. اولین ویژگی حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) حاکمیت عدالت است که ادامه‌ی راه تمام پیامبران و صلحاء است، زیرا خداوند عادل است و انسان‌ها در پیشگاه خداوند یکسانند. یاران مهدی (عجل الله تعالی) و اصحاب او برای پیاده کردن این طرح عظیم جهانی افرادی هستند آگاه و دانشمند، شجاع، با شهامت و دلسوز و مهربان و همواره گوش به فرمان. کارگزاران و یاران امام زمان (عجل الله تعالی) علاوه بر داشتن سواد و علم روز دنیا در جهت بصیرت افزایی نیز تلاش می‌کنند.

---

^۱ - شیخ صدوق، من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۱۷۷

ویژگی دیگر حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) نابودی جهل و از بین بردن فتنه است. فتنه می‌تواند در ایجاد شبهه، اوهام و خرافات و تعصب جاهلی، خود را نشان دهد. گم کردن راه فسادآور است و با ظهور حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) این بساط برچیده خواهد شد. امام زمان برای عدالت واقعی قیام خواهد نمود و عدالت یعنی مبارزه با فساد و تباهی و یکی از اموری است که در حکومت امام زمان (عجل الله تعالی) دیده خواهد شد. یکی دیگر از ویژگی‌های حکومت حضرت مهدی (عجل الله تعالی) فراگیر شدن آن و تشکیل یک حکومت واحد است، فراگیری حکومت حضرت مهدی (عجل الله تعالی) تحقق پیدا خواهد کرد. در آن دوره همه‌ی انسان‌ها همانند افراد یک خانواده با صفا و صمیمیت با یکدیگر رفتار خواهند کرد. از ویژگی‌های حکومت امام زمان، عدم گمراهی در تاریکی‌های جهل است، بدین معنی که رهبری امت یعنی امام زمان (عجل الله تعالی) به مثابه چراغی نورافشان، مردم را در ظلمات راهنمایی نموده تا بتوانند به سمت نور به معنی حقیقت طی مسیر نمایند. این وعده در قرآن نیز آمده و حتماً انجام خواهد شد. هدف حکومت جهانی حضرت مهدی (عجل الله تعالی)، ادامه فلسفه بعثت پیامبران است زیرا بشر در هر زمانی نیاز به راهنما دارد و هیچ‌گاه زمین بدون امام و راهنما نخواهد بود.

فهرست منابع

* قرآن کریم

- * سید رضی، محمد بن حسین، گردآورنده **نهج البلاغه**، مترجم محمد دشتی، انتشارات مشهور، قم، ۱۳۷۹ ش.
۱. پاینده، ابوالقاسم، (مترجم و گردآورنده)، **نهج الفصاحه**، مجموعه کلمات حضرت رسول اکرم (ص)، نشر جاویدان، ۱۳۷۶ ش.
  ۲. تمیمی آمدی، عبدالواحد، **غررالحکم ودررالكلم**، ناشرموسسه فرهنگی دارالحديث، چاپ ۸، ۱۳۹۵ ش.
  ۳. حرانی، حسن بن علی شعبه، **تحف العقول عن آل الرسول**، چاپ دوم، انتشارات جامعه مدرسین، قم، ۱۴۰۴ ق.
  ۴. دهخدا، علی اکبر، **لغت نامه دهخدا**، چاپ دوم از دور جدید، دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۹۱ ش.
  ۵. رشاد، علی اکبر، **دانشنامه امام علی**، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۰ ش.

۶. شهرستانی، سیده‌به‌الدین و دیگران، مقالاتی پیرامون نهج البلاغه، تهران، بنیاد نهج البلاغه، ۱۳۸۷ش.
۷. صدری افشار، غلامحسین، فرهنگ زبان فارسی امروز، چاپ اول، نشر کلمه، تهران، ۱۳۹۳ش.
۸. صدوق، ابو جعفر محمد بن علی بن الحسین بابویه القمی من لا يحضره الفقيه، محقق، مصحح، غفاری، علی اکبر، ج ۴، ص ۱۸۰، قم، دفتر انتشارات اسلامی، چاپ دوم، ۱۴۱۳ق.
۹. طباطبایی، محمدحسین، ترجمه تفسیر المیزان، مترجم: موسوی، محمد باقر، چاپ پنجم، قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم (دفتر انتشارات اسلامی)، ۱۳۷۴ش.
۱۰. طبیبیان، سید حمید، فرهنگ الروس، چاپ چهارم، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۷۲ش.
۱۱. فتال نیشابوری، محمد بن احمد، روضه الواعظین و بصیره المتعظین، ج ۲، ص ۲۶۱، قم، رضی، چاپ اول، ۱۳۷۵ش.
۱۲. فرهیخته، شمس‌الدین، فرهنگ فرهیخته، چاپ یکم، نشر زرین، تهران، ۱۳۷۷ش.
۱۳. قرائتی، محسن، تفسیر نور، تهران، مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، چاپ یازدهم، ۱۳۸۳ش.
۱۴. قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر القمی، تحقیق: سید طیب موسوی جزایری، قم، دارالکتاب، چاپ چهارم، ۱۳۶۷ش.
۱۵. کراجکی، محمد ابن علی، معدن الجواهر و ریاضه الخواطر، ج ۱، انتشارات آستان قدس رضوی چاپ ۲، ۱۳۹۰ش.
۱۶. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، مترجم ابوالحسن موسوی همدانی، دار الکتب الاسلامیه، چاپ ۴، ۱۳۸۲ش.
۱۷. محمدی، سید کاظم و دشتی، محمد، المعجم المفهرس لالفاظ نهج البلاغه، قم، نشر امام علی (علیه السلام)، ۱۳۶۹ش.
۱۸. مصطفوی، سید جواد، معرفی نهج البلاغه، مشکات، شماره ۴۰۱، پاییز ۱۳۶۱ش.
۱۹. مطهری، گفتارهای معنوی، انتشارات صدرا، چاپ هفدهم، ۱۳۷۶ش.
۲۰. مطهری، مرتضی، مجموعه آثار شهید مطهری، انتشارات صدرا، چاپ ۲۳، ۱۳۷۲ش.
۲۱. مطهری، مرتضی، تکامل اجتماعی انسان، انتشارات: صدرا، چاپ هفتم، ۱۳۷۲ش.

۲۲. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، گروه مولفان، دارالکتاب الاسلامیه تهران، چاپ ۳۲، ۱۳۸۰ ش.

۲۳. نشریات و پایگاه‌های اینترنتی:

۲۴. پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای، [/https://farsi.khamenei.ir](https://farsi.khamenei.ir)

۲۵. صداقت، پرویز، سرشت جهانی شدن و زمینه های آن، ماهنامه بورس، اردیبهشت ۱۳۷۹ ش.